

ERDÉLYI GAZDA

ALTALÁNOS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG:

Kolozsvárt, belközép-utca 11. szám,
hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

Az erdélyi gazdasági egylet tagjai ingyen kapják.

KIADÓHIVATAL:

Kolozsvárt, belközép-utca 11. szám,

ide küldendők a hirdetések, mindennemű mellékletek, előfizetési és hirdetési pénzek, valamint a reclamatiók.

Hirdetések a legolcsóbb árszabály szerint vétetnek fel

TARTALOM.

Előfizetési felhívás.

Körültekintés.

A magyar-erdélyi szürke marha tenyésztésének ügyei. J. L.

A phosphortrágyák alkalmazásáról.

Baromfi betegségek. Grubicy Gézya.

Irodalom.

Gazdasági és vásári zsebnaptár az 1894-ik közönséges évre. — Telepítési törekvések Németországban.

Rövid szakközlemények.

A kalászosok kifagyása. — A nitrogénben való gazdálkodás alapelvei. — Páfrány mint takarmány.

Vegyesek.

Szarvasmarhák eladásának- és vásárlásának közvetítése. —

Csészlőgép-kísérlet. — Dohánytermelők figyelmébe.

— A juhtenyésztés hanyatlása Magyarországon. —

Olasz borimport. — Francia bortermelők szövetekezete.

Piaczi értesítő.

Hirdetések.

Előfizetési felhívás.

A közelgő újévre való tekintettel tisztelettel kérjük lapunk t. pártolóit, hogy előfizetéseiket megtenni sziveskedjenek, hogy annak szétküldésében akadály ne legyen.

Épen úgy kérjük ennek ajánlását és részére újabb pártolók szerzését, mert a mint erősbödik anyagilag, úgy fogjuk emelni szellemileg, hogy ebben hazarészünk művelt gazdaközönségének egy nélkülözhetlen organumot szolgáltatassunk.

Lapunk iránya marad a régi: gyakorlati szellemben önzetlenül szolgálni a mezőgazdaság ügyét.

Előfizetési ára szintén a régi:

Egész évre 4 frt.

Félévre 2 frt.

Az előfizetés legelőnyösebben posta-utalványon eszközölhető.

Kiváló tisztelettel
az „Erdélyi Gazda”
szerkesztősége és
kiadóhivatala

Körültekintés.

(A kolozsvári pénzüzetek bajai s a gazdaközönség érdeke. — Kereskedelmi tárgyalások Romániával. — Az Olt szabályozása.)

Lelketlen és ezrek kárán boldogulni óhajtó spekuláns tüér emberek bizalmatlanságot keltettek három kolozsvári igen tekintélyes és nagy népszerűségnek örvendő pénzüzet ellen, azon számítás-sal, hogy ezek romlása arán új bankot alapítsanak s a létezők iránt bizalmatlanná tett közönséget a maguk részére nyerjék meg

Ez a hír, de hogy valóban így van-e? Jót nem állunk érte A látszat azonban kétségtelenül alatos kezeket sejtet.

Az tény, hogy a pénzt gyümölcsözésre ezen intézeteknél elhelyezett közönség nagy ijedelmennel keresztül és még maig is bizonyos lidércnyomás alatt van, a körülmények azonban azt mutatják, hogy nem annyira fekete az ördög, mint a minőnek festették, kivált képen pedig, hogy kevésbé van veszélyeztetve a betevők, mint a hitelt igénylők érdeke.

Nem kívánunk ez uttal a baj előidézésének okaival foglalkozni, hanem csupán levonni a következtetést, a mely ebből a gazdaközönségre háruhat.

A tényállás azt mutatja, hogy a pénzüzetek activ állanak, de — a mellett, hogy rengeteg nagy összegeket tesznek a váltó kölcsönök — sok pénzt fektettek ipar üzletekbe, a mit nem tudnak rögtön mozgósítani. Normális viszonyok között ez nem volna baj, mert ezek utján annak gyümölcsözötésére biztos kilátás van.

Igen ám, de az ijedség nem enged gondolkozni és annak első hatása alatt a betevők csupán egyik pénzüzetnél fölmondottak egy fél millió forintot.

Miként értesültünk ebből egy irtozatos calamitás következhetik be. Ha ugyanis az intézet más-ként pénzhez nem juthat, kénytelen lesz egy millió kétszáz ezer frtről szóló váltó követelését határidőre szintén felmondani a bitelezőknek és beszédni, hogy betevőinek fél millió fölmondott tőkét kifizethesse.

Nem is volna az rossz, sem baj, ha mind ez olyan könnyen menne, mint a hogyan ide leirtuk, de hol van az a rengeteg pénz? Valahol meg van az bizonyos, de nem az adósok zsebében. Tehát a váltók felmondását követi . . . nem a pontos fizetés, hanem a kényszer s a dobszó és száz meg száz bukás. Hogy ezek jelentékeny része gazdákból fogna állani, ebben, úgy véljük velünk, mindenki egyet ért.

Azért szívből kívánjuk, hogy a gondviselés hárítsa el a jelzett pénzüzetekről a bajt és ovja gazdatársainkat másokkal együtt a romlástól.

Miként értesültünk, a kereskedelmi tárgyalások Romániával, melyek julius óta szüneteltek, ismét kezdetüket vették.

Még juliusban létrejött volt a megállapodás a szerződés lényege fölött és a kedvezmények kölcsönös biztosítást nyertek, de a Román kormány utolag követeléseket támasztott a romániai juhok behozatalára vonatkozó rendszabályok enyhítése végett. E miatt a tárgyalások annak idején — hála istennek — megakadtak, mert Ausztria és Magyarország ezen kívánságokat tüzetes vizsgálat tárgyává kívánták tenni.

Most már válaszoltak ez ügyben Romániának, s ez fog szolgálni az ujabban megkezdendő tárgyalások kiindulási pontjául, melynek megindítása végett az osztrák-magyar nagy követ gróf Golnehowsky Bukarestbe ment.

Hazarészünk érdekeivel ezen szerződés létrejötte ellenkezik, azért egyáltalán nem óhajtuk, hogy az megköttesék.

Folytat azonban a magyar kormány egy más irányú tárgyalást is Romániával, a melynek már örülnénk, ha mielőbb siker koronázná. Ez az Olt folyó hajozhatóvá tételének ügye.

Ez érdeken hosszabb idő óta folytat tárgyalásokat a földmívelésügyi minister, a ki annak idején el is rendelte az Olt folyó magyar részének műszaki felvételét.

Most befejezték ezeket az előmunkálatokat, a melyeknek eredménye elég öröndetes, mert a mérnöki felvételek szerint a folyó alsó szakaszának hajozhatóvá, felső szakaszának pedig tutajozhatóvá tétele aránylag nem nagy költségbe kerülend.

Ha már most a román kormány is hozzá fog az Olt romániai részén levő hajozási akadályok eltávolításához, a magyar részen megkezdhetők lesznek a mánkálások.

Egy olyan vízi út létesül ez által, melynek hiányát hazarészünk bányász és erdő terményei régen érzik s mely külföldre való kivitelnéknél, remélhetőleg, nagy lendületet fog adni.

Ez fölött kívánatos volna Erdély keleti részére nézve, a mely a világ forgalomból eddig ki van zárva.

A magyar-erdélyi szürke marha tenyésztésének ügyei.

Néhány év előtt az erdélyi részeken igen élénk eszmecsere fejlődött ki a magyar-erdélyi szürkemarha tenyésztésének emelése érdekében. Már úgy vélekedtünk, hogy ez a tenyészág meg-

Elsőrendű
műtrágyák.

Egeresi gipsz-, műtrágya- és vegyi termékek gyár (KRAMER J.)

ajánlja: párolt csontliszt szuperfoszfát, Thomas salak, egeresi trágyafosz, chilisalétrom és egyéb különleges műtrágya-termékeit szavatolt tartalom mellett. — Talajelemzések díjmentesen eszközöltetnek. — Mindennemű felvilágosítással és részletes árjegyzékkel szolgál a gyár központi irodája, Budapest, V. Dorottya-utca 9. sz. alatt, a hová a levelek és rendelések intézendők.

SZUPERFOSZFÁT.
Párolt
csontliszt.

kapta a kellő lendületet, melynek segítségével a kívánt helyre emelkedik. Sok érdekes és tanulságos adat jutott akkor nyilvánosságra, melyeknek meggyőző ereje nemcsak a gazdákat, tenyésztőket és gazdasági egyesületeket, hanem az egyes törvényhatóságokat és a földmívelésügyi miniszteriumot is áthatotta. A levegő saturálva volt egészséges nézetekkel; minden gazda lelkesült a szarvasmarhatenyésztésért s még azok a testületek is, a melyek őstermelésünk ok- és korszerű fejlesztéséért hagyomány folytán csak minden száz esztendőben mozdulnak egyet, — a szétterült egészséges légáramlat ébresztő hatása alatt megmozdultak és rendre megalkották az apaállatok vizsgálatát szabályozó rendeleteket.

A földmívelésügyi miniszterium bikanevelő telep rendezett be; összevásároltatta a jobb anyagot és jutányos áron, sőt ingyen is adta a szegényebb községeknek.

Mindezeket látva, ki ne hitte volna a legjobbat?! A hol egyezés felé törekszik minden tényező, ott nem várható stagnálás, még kevésbé pedig visszaesés. Ez bizonyos; *ámde nálunk a tényezők szövetsége csak látszólagos szalmatűz volt!*

A magán tevékenység igen szűk körben maradt. Társulásra, állattenyésztő szövetkezetek alakítására, senki sem gondolt. A miniszterium szét küldötte a szövetkezeti szabályzatok tervezetét, buzdította a gazdasági egyesületeket, hogy ilyen szövetkezetek létrehozására törekedjenek. Évek teltek s ilyen szövetkezetünk nincs egy se. Lehet ugyan, — van is egy-két esetről tudomásunk, — hogy a gazdasági egyesületek némelyike tett erre nézve kísérletet, de földmives gazdáink távol vannak még attól, hogy az ilyen célokból való társulásnak régen ismert hasznosságát beláthatnák.

Törvényhatóságaink szervezetükből folyólag, a régi szokáshoz híven, kinyomatták és kihirdették az apaállatok vizsgálatát szabályozó rendeleteiket, s azután levéltárra téve, maradt minden a régi. Eleinte egy-két járás ügybuzgó szolgabírája, főképp az állami állatorvosok ismételt felszólalásai és megkeresései folytán, szervezte a vizsgáló bizottságokat s ezek úgy, a hogy eljártak feladatuk teljesítésében, de mivel a kiselejtelt állatok kimetszésére felbatalmazásuk nem volt, — másrészt pedig a kerületekben észlelt apaállathiány gyors és megfelelő pótlása iránt az ismert szabályrendeletek nem intézkednek, — arra nézve a bizottságok sem tehettek lépéseket: működésük tehát eredményre nem vezethetett.

Nagy fejtörésre szolgáltatott okot az is, hogy ezen bizottságok költségeit miből és honnan fedezték a hatóságok. Közgazdasági alap némely helyen van, más helyen nincs; de még ott is, ahol van, ös-időktől fogva egyéb rendeltetése van annak. Miféle nyakatekert gondolat is lehetett az, hogy a hatóságok állattenyésztési dolgokra fecséreljék a drága időt és pénzt?

Szomorú valóság, hogy nálunk, — ebben a mezei gazdaságból élő országban, s különösen ennek erdélyi részében, — a hatóságok még ma is akkor hiszik magukat feladatuk magaslatán, ha a bürokrácia nincs restancia és a jó falusiak apró-cseprő perpatvarai simán eligazíthatnak.

Hogy a mezőgazdaság és állattenyésztés ügyeinek előbbvitelére, fejlesztésére mily kevés hajlandósággal bírnak, azt leginkább feltűnteti a következő eset:

Néhány év előtt az állami állatorvosok és közgazdasági előadók évi jelentéseiből kitént, hogy a hatóságok az állattenyésztés ügyét figyelmen kívül hagyják, s ha egyre vagy másra felhívattak, azzal térnek ki előle, hogy nincsen rá pénz.

Ekkor a földmívelésügyi miniszter felhívást intézett a hatóságokhoz, hogy létesítsenek állattenyésztési alapot. A hány forintot erre a célra egy-egy hatóság kimutatott volna, ugyanannyival óhajtott a miniszter az alaphoz egyszer és mindenkorra hozzájárulni, csak azt kötötte ki, hogy ez az alap külön kezeltesse és felhasználásáról évenként jelentés tétessék.

Hogy a miniszteriumtól erre a célra nyerendő összeg minél nagyobb legyen, az „Erdélyi Gazdasági Egylet” — az erdélyi részekben — saját alapítójából részletekben való visszafizetés kötelezett.

sége mellett, szintén hajlandó volt a hatóságok által felajánlott összeg egyszeresét adni

Ezek szerint ilyen forma képlet állt volna elő: X. megye kijelöl 2000 forintot, ehhez a gazdasági egylet ad 2000 forintot, a miniszterium pedig a két összeg egyszeresét 4000 frtot. Összesen rendelkezésre állt volna 8000 forint.

Ilyen módon könnyű szerrel juthatott volna megfélelő alaptörvényhez bármelyik törvényhatóság. Az állattenyésztés ügyének némi ismerete mellett elgondolhatjuk, hogy a mi viszonyaink között néhány ezer forintnak okszerű felhasználása által, mennyit lehetne egy vármegye népies tenyésztésén lendíteni?!

A felhívás eredménye pedig az erdélyi részekben ez volt: A miniszterium ajánlatát elfogadta három hatóság. Ezek közül a gazdasági egylet tőkét igénybevette egy.

Ugy gondolom, hogy az elmondottak után nem kell a mi törvényhatóságaink ügybuzgóságát tovább magyarázni.

De elérkezettnek látom az időt arra, hogy ebből folyólag megmagyarázzunk magunknak néhány olyan jelenséget, mely köz- és mezőgazdasági életünk fejlődésének elejétől fogva leküzdhetlen akadályaként áll előttünk.

Törvényhatóságaink jogköre és szervezete a hatóságok területét hosszú idők óta bástyaként veszi körül. Ezekben a bástyákban belül társadalmi uton lehet egy s más olyan intézményt életre hívni, a mely közgazdasági életünk egyik-másik ágazatát jótékonyan befolyásolhatja, de azok a tényezők, melyek a bástyán kívül vannak, nem tudnak oda behatolni. A fent jelzett esetről is látszik, hogy a központi kormányzat ide vonatkozó törekvései, még ma is visszahullanak ezekről a bástyákról.

Nem óhajtok itt más ügyeket érinteni, egyedül közgazdasági életünk egyes ágazatát, főképpen pedig az állattenyésztés kérdését tartom szemelőtt. Itt pedig tény az, hogy a központi kormányzat, látva az állapotok aggasztó voltát, igyekezett ezeken a bástyákban rést ütni. Előbb beállította a közgazdasági előadókat, ezek mellé oda helyezte az állami állatorvosokat; ezután a gazdasági tudósítók hálózatát kezdte szőni-fonni, s egyben a létező gazdasági egyesületek tevékenységét törekedett az eredményes működés terére irányítani.

Ez a bástya tehát, mely a maga merevségével daczol a külső behatások ellen, több oldalról lett megtámadva, még pedig azért, mert a körzetbe zárt közgazdasági ügyek természetszerű és szükséges fejlődésének útját állta, azt nem ápolta, nem gyámolította.

A központi kormányzat eme jó szándéku, de részleteiben aztán vendkivül erélytelen támadására egyetlen kő sem esett le a régi bástyáról, áll az ma is mereven és büszkén. Büneinek sokaságát nem ismervén, nem is látja.

Hogy a közgazdasági előadók, állami állatorvosok és gazdasági tudósítók mit tettek és mily keveset tehetnek, az eléggé ismeretes. A gazdasági egyesületek és a miniszterium tevékenységéről később röviden lesz még szó, de előbb annak óhajtom magyarázatát adni, hogy mit tartok én hatóságainknál bűnnek.

Bűnnek tartom első sorban azt: hogy a változott viszonyokhoz képest nem törekedtek szervezetüket oly módon kiegészíteni, mely szerint a mezőgazdaság és állattenyésztés ügyét ép oly szakszerűséggel lettek volna képesek fejleszteni, a miként más csekélyebb fontosságú ügyeket elláttak és fejlesztettek;

bűn az, hogy eme fejlődésnek hiányát nem látták, eziránt előterjesztéseket nem tettek, sőt ezeknek szükségképpen ellátandó ágazatait, rendszerint csak a pályája kezdetén tapogatózó fiatal nemzedékre bízták;

bűn az, hogy a népet, a mezőgazdasággal foglalkozók zömét, nem nevelték; nem tették fogékonyvá olyan intézmények iránt, melyeknek létesítése és támogatása által saját jólétét önmagától is kifejleszthette volna ez a nép;

bűn az, hogy mikor a központi kormányzat beékelte a maga szakközégeit, hogy némi befolyást biztosítson a mezőgazdasági ügyek szakszerű fej-

lesztése körül az arra leginkább hivatott szakképzett egyéneknek: — ezeket nem fogadták be a hatóság kebelébe, nem tekintették annak, a minék kellett volna: hű munkatársnak, hanem a hatóságok némely tagjai, a hol csak lehetett, üdvös működésüket jogászbulcseséggel ellensúlyozták.

Általában bűn az, hogy a hatóságok, mint ilyenek, nem léptek fel kezdeményezőkként még olyan gazdasági kérdésekben sem, melyeknél a sikerre juttatás feltételeit szervezetükben és jogkörükben bírták.

A legfontosabb gazdasági kérdések érintetlenül maradtak, oda hagyva az egyesek közelítő tevékenységének, s nem törekedtek irányt jelölő álláspontot elfoglalni hatóságaink, noha erre mezőgazdasági ügyeink fejlesztése érdekében lépten-nyomon szükség lett volna.

Mindezen mulasztásoknak végkövetkezése pedig az, hogy népünk nem bír fogékonyssággal a nagyobb közös célok iránt, s ellene áll mindennek, melyben megszokott és csakis öncélját szolgáló tevékenységét korlátozva látja.

Ilyen körülmények között bizonyos közös cél felé haladni igen bajos, sőt csaknem lehetetlen, és ebben látom főokát annak is, hogy a központi kormányzat részéről eddig tett erélytelen kísérletek eredmény nélkül maradtak.

Néhány gazdasági egyesület és ezek kebelében néhány ügybuzgó szakember, aggódva figyelte ezen jelenségeket.

Egyfelől látta a sikertelen kísérleteket, másfelől a nyugati tarka marha rohamos terjedését és a magyar-erdélyi marha elkorcsosodását; kereste hát a módokat arra nézve, hogy miként lehetne ennek útját állani és ezen marhafajtának fennmaradását, tökéletesbülését legalább azon területeken biztosítani, a hol a gazdasági és égjai viszonyok ezt megengedik, sőt követelik.

Szűkebb körben élénk mozgalom indult meg az iránt, melynek egyik számottevő mozzanata az „Erdélyi Gazdasági Egylet” állatkiváltási szakosztályának 1889. évi közgyűlésén azzal jutott köztudomásra, hogy Egán Ede akkori orsz. tejjgazdasági felügyelő, megismertette „Az erdélyi szarvasmarha tenyésztés feladatai” című dolgozatát. Ezt a munkát a gazdasági egylet állattenyésztési szakosztálya kinyomatta és az erdélyrészi törvényhatóságoknak, gazdasági egyesületeknek, közgazdasági előadóknak, s néhány ügybuzgó szakembernek véleményezés végett megküldte.

A beérkezett véleményeket egy a szakosztály, mint a gazdasági egylet igazgató-választmányja behatóan tárgyalta és saját tapasztalataival összehangzóan találván, az ügy minden részletére kiterjedő javaslatot terjesztett fel a miniszterium elé.

Ezen javaslat főbb pontjaiban a következők foglaltattak: *

a) A nép kezén levő szürke anyag az erdélyi medenczében mindenütt és a havasokon is tisztán fentartandó.

b) Ezen anyag idegen vérrel való elkorcsosítása minden módon megakadályozandó.

c) A már jellegnélkülivé vált, elkorcsosodott anyag, eredeti jellegére vissza vezetendő.

d) A szürke anyag mindenütt magából javítandó és a hol a viszonyok megengedik a tejelő-képesség is fejlesztendő.

e) A havasi barna-tarka (riska) anyag szintén magából javítandó, egyformásítandó és egyuttal tejelő képessége fejlesztendő.

A felsoroltak megvalósítását úgy vélte keresztülvihetőnek az egylet, ha:

I-ször a községek törvény által köteleztetnek elegendő számú jó bika tartására és azon községek, melyek ezt záros határidőn belül meg nem teszik, közigazgatási uton láttatnak el ilyenekkel;

II or ha a bika vásárlás ügye külön megyei bizottságra bízatik, mely bizottságba mindenik község, melynek bikára van szüksége, két tagot küld a saját kebeléből;

III-or ha a megyék bikaszükségletéről pontos statisztika vezetettik és arról a tenyésztők előre tudomást szerezhethetnek.

* Lásd az „Erdélyi Gazda” 1891. évi 20. számát.

IV-er ha az erdélyi részekben a községek csakis tisztavéri magyar-erdélyi bikákat tarthatnak és mások teheneire senkinek sem engedtetik meg más fajtájú bikát bocsájani.

Mindezen óhajításokat és a felterjesztésben foglalt egyéb javaslatokat oly találóan — a tényleges helyzetből merített adatokkal oly meggyőzően indokolta az egyet, hogy a földmívelési minisztérium magas hivatásának egész komolyságával, de ismét csak a régi erélytelen gyenge hangon adta meg rá a feleletet.

Ennek a feleletnek lényege szószerint ez:*

„Az I. II. III-ik pontban foglaltakat illetőleg kedvező megoldásról gondoskodva lesz a létesítés alatt álló mezőrendőri törvényben.“ *„De megjegyzem, hogy ezen javaslatnak törvényre emelkedéséig is mindezen javaslatok keresztülvihetők, minthogy majdnem minden vármegyében van állattenyésztési szabályrendelet, melynek csak érvény lenne szerzendő, illetőleg az szigorúan végrehajtandó.“*

A III. pontban előadottakra pótlólag a következőket mondotta még a minisztérium:

„Ezen tervezettől nem várok eredményt, mert a bika hiány is hátrányt képez ugyan, de főleg a jó bikák hiányoznak, mert egyik gulya a másik után fölöszlik és megszűnnek azon tenyészetek, honnét jó anyag beszerezhető volt.“ *„Főleg az utóbbi időben ezen baj már oly mérvet öltött, hogy a tordai bikatelep alig képes növendék bika-állományát a Királyhágón tuli részletekből kellően megfelelő apaállatokkal kiegészíteni“ . . . stb.*

A IV-ik pontra, mely a magyar-erdélyi szarvasmarha fennmaradásának — létezésének és fejlődésének legbiztosabb védbástyája lenne: a miniszteri leiratban nem találunk feleletet.

Az erdélyi gazdasági egyet ezt a se hideg, se meleg választ 1891. év szeptember havában tudomásul vette és azóta pihen az ügy szépen, csendesen, mint a hogy pihent vala ezeknek előtte.

A minisztérium már a nyolczvanás években nagy buzgalommal készítette az állattenyésztésre vonatkozó terveket; nagy térképeken vastag vonalok mutatták az egyes tenyészkörletek határait s ki lett vonalozva a magyar-erdélyi szarvasmarha tenyészkörlete is, de mikor arra kértük a minisztériumot, hogy ezen tenyészág végpusztulását akadályozza meg, minden jó szándéka dacára, mely intézkedéseiben itt-ott kifejezésre jut, nem volt egy alkalmas és erélyes szava sem a törvényhatóságokhoz.

Nem ezt vártuk mi a minisztériumtól akkor, mikor leiratában maga is elismerte, hogy ez a tenyészág pusztul „és megszűnnek azon tenyészetek, honnét jó anyag beszerezhető volt.“ Nem vártuk különösen azért, mert jól tudtuk, hogy a magyar-erdélyi szarvasmarha tenyésztésének rovására, már is meg voltak a maga gyengeségéből folyó botlásai. Hogy egyebet ne is említsek, csak azt hozom fel, hogy mielőtt még ennek a tenyészanyagnak fennállhatását és fejlődését biztosította volna, aránytalanul nagy pénzbeli áldozatokat hozott a nyugati marha behozataláért.

Nem mondom, hogy a nyugati marha importjának előmozdítása és segítése merőben helytelen volt, mert igen jól tudjuk, hogy az ország nyugati és délnyugati részeiben, a termelésnek más irányu fejlődése mellett, már akkor is a nyugati tarka fajták domináltak. Ezeket tehát szaporítani, belyebb hozni és általa az ország szive körül a mezőgazdasági üzletet belterjesebbé változtatni, igen is szükséges volt; de felettébb káros voltát igen! — hogy miért kellett a magyar-erdélyi szürke marha tenyészkörletét úgy eltartítani? miért kellett itt az állami birtokokra, gazdasági intézetekbe és iskolákba, kizárólag tarka marhát telepíteni? . . . És ha ez mégis megtörtént, vajjon miért nem lépett a minisztérium erélyesebben sorompóba, s miért nem tette — avagy tette meg ugyanakkor mindazon intézkedéseket, melyek a m.-erdélyi szarvasmarha tenyésztésének és fejlődésének ügyét kijelölt tenyészkerületén belől biztosították volna?

Nagy botlás ez kérem, melynek gyümölcsei már is kézzel foghatók, épen úgy, mint azon másik

nagy botlásnak, mely a szarvasmarhák ragadós tüdőlobjának elterjedését eredményezte. — Annak idején arról a bajról is elmondta egy-két szakember a maga helyes nézetét, figyelmeztette a minisztériumot, hogy minél később számol le vele, annál többbe kerül. És a minisztérium azzal is elvárta a tizenkettedik órát talán csak azért, hogy a mit akkor egy pár erélyes hangon tartott rendelettel e néhány megbízható szakemberrel elvégezhetett volna, azt most pár millió forinttal kelljen megcsinálni.

Igy lesz ez a m.-erdélyi marha tenyésztésével is. Már évek óta nézi a minisztérium, hogy a pusztulás kovásza miként erjed ezen tenyészág körül, s hogy annál jobban erjedjen, vesz hozzá élesztőt az ország pénzéből.

Csak mostanában jutott köztudomásra, hogy ismét fél millió forint lesz folyósítva tarka marhák beszerzésére.

Ilyen viszonyok mellett, mi aggodalommal nézzük hatóságaink téltenségét és aggodalommal látjuk a minisztérium közönyösségét is. Ezért hoztuk most felszínre e kérdést előzményeivel együtt s felhívjuk rá gazdáink figyelmét, hogy gondolkodjanak felette. Gazdasági egyesületeink és gazdabizottságaink pedig vegyék ismételve programjukba a m.-erdélyi marha tenyésztésének ügyét, hogy addig is, míg a mezőgazdaság rendezését célzó törvényjavaslat törvénynyé válhatik és ennek egyben másban máris kötesnek tetsző hatása a gyakorlati életben érvényre juthatna: lépjenek elő hatóságaink és most a tizenkettedik órában, tegyék jóvá régi mulasztásaikat.

A mezőgazdasági törvényjavaslatból már ismerjük azon módokat, melyekkel a minisztérium az állattenyésztés ügyét rendezni óhajtja; ezen a nyomon, több vagy kevesebb módosítással — amint azt az egyes hatóságok állattenyésztési viszonyai követelik — meg lehet indulni.

Ha egyelőre egyéb nem is történék meg, csak az apaállatok rendszeres és szakszerű vizsgálata és az itt mutatkozó hiányok pótlása, már ezzel is nagy szolgálatot tennék az ügynek és egyúttal hathatósan elősegítenék elszigetelten élő mezőgazdáink boldogulását.

J. L.

az erdélyi gazd. egyet. tagja.

A phosphortrágyák alkalmazásáról.

A phosphortrágyázásról irt cikkünkben megemlékeztünk a phosphortrágyázás fontosságáról. Továbbá arról is, hogy a mennyit a gazda évenként termésével földjétől elvön kísérlet nélkül potolhat vissza műtrágya alakjában; de ha földjének termő képességét akarja fokozni, vagy a termés eredményt növelni nagyobb fokú műtrágyázásba csak kísérlet után bocsátkozzék. Ha az egy-két holdon tett kísérlet megmutatta, hogy mennyit hálál meg földje, meddig mehet, hogy a műtrágyára kiadott pénz a termés többlet által vissza térítették. Az ily kísérletnél azonban nagyon vigyázzon a kísérlettevő, hogy egyik növény tápanyag se hiányozzék földjéből, különben a kísérlet semmi eredményre nem vezet, a termés nem sikerül. Ha szegény talajon phosphortrágyát alkalmaznak, de nitrogén vagy káli-trágyát nem, termés nem sikerül, a phosphortrágya nem fejtheti ki hatását a növényre nézve elkerülhetlen többi tápanyagok hiányában.

A növényre és termésre kedvező időjárást és egyéb befolyásoló körülményeket feltételezve, nagyon lehet a termést eredményét a phosphortrágyák által fokozni Természetesen megfelelő arányban ugyanakkor nitrogén s ha a talaj igényli káli-trágyát is alkalmazva. Ezt érzékitjük meg képeinken, hol három növényen tett termelési kísérlet eredményei vannak egymás mellé állítva, hogy a trágyázatlan és különböző mértékben trágyázott talajon termelt növények különbsége szemmel láthatólag kitűnjék. E három növény a tengeri, dohány és cukorrépa.

Helyén alkalmazva kellő mennyiségben a phosphortrágyát, nem csak a termés mennyiségét növeljük, hanem minőségét is.

Vannak ipari és gyári növényeink melyeknek sikeres termeléséhez elengedhetlen kellék a phos-

phortrágyázás Hogy csak egy példával megvilágítsuk, felemlítjük a cukorrépa termelését. Sikerrel — jövedelmezően — termelni cukorrépat phosphortrágya nélkül nem lehet, még nálunk sem ahol pedig nem cukor tartalom szerint, hanem egyszerűen súly szerint váltják be a gyárak a termelt répat. Maradjunk csak a nálunk szokásos beváltási mód mellett. A gyáros m. m. ként fizeti a répat, de kiköti, hogy bizonyos %-nál kisebb cukortartalmú répat nem fogad el. A gazda érdeke egy hold földről minél több mázsa répat nyerni nem tekintve annak minőségét. Eléri, ha minél több nitrogén trágyát ad répája alá, akár istálló trágya, akár chilisalétrom vagy más nitrogén tartalmú műtrágya alakjában. Nitrogén trágya által formálisan hizlalhatja répáját. Csakhogy ez a cukortartalom rovására történik, a mi a gyárosnak épen nem érdeke. Ezért van ott a kikötés, hogy bizonyos %-on aloli cukor tartalommal bíró répat nem vált be a gyár. Hogy a gazda minél nagyobb mennyiségű termést nyerjen (melyet nitrogén trágya által segít elő), de a cukortartalom is megfelelő legyen phosphor műtrágyához kell forduljon. Ezért köti ki szerződésileg a gyáros, hogy pl. chilisalétrom alkalmazását csak úgy engedi meg, ha megfelelő mennyiségű phosphortrágyát is alkalmaz a termelő. Hasonlóan vagyunk nagyon sok más ipari és gyári növényenél.

Mielőtt azon kérdésre adnánk feleletet, hogy milyen phosphortrágyát alkalmazzunk, azt mely időben és mi módon juttassuk talajunkba, előbb egy pár szóval kell megemlékeznünk a különféle phosphortrágyákról.

A phosphortrágyák melyek a kereskedelemben előfordulnak vagy szerves vagy ásványi eredetűek. Nem csak nálunk de egész Európában előszeretettel viseltetik a gazda közönség a szerves eredetű phosphortrágyák iránt. Miért? Megmagyarázni nagyon bajos, indoka pedig épen semmi. Mert az a phosphorsav akár szerves eredetű anyagban akár mint ásvány fordul elő egy és ugyanaz. A kémia semmi különbséget tenni közte nem tud. A növények is egyformán képesek felvenni. Ugyanezt igazolják a gyakorlati kísérletek is. Honnan származott ezen előítélet bajos megmondani. Azt vásárolhatja a gazda melyhez olcsóbban jut.

A phosphortrágyákban előforduló phosphorsav kétféle vagy vízben oldhatlan vagy mesterségesen felvan tárva, vízben oldhatóvá téve. Az ily vízben oldható, tehát a növények által könnyen és közvetlen felvehető phosphorsavval bíró műtrágyák superphosphat név alatt kerülnek kereskedésbe. Az ily műtrágyák phosphorsavát mely vízben oldhatlan a természet alakítja rendre-rendre oldhatóvá.

Alkalmazásunknál tehát ez tesz nagy különbséget. Pl. Thomas salakot alkalmazzunk, melynek a phosphorsava vízben oldhatlan, idő kell míg a természet maga tárja fel és teszi oldhatóvá ezen phosphorsavat. Hatása tehát lassu több évre kiterjedő. Tavasszal hintve el semmi hatását nem tapasztalhatjuk azon évben termelt növényen. Míg ősszel szorva el, már több hatása mutatkozik, mert volt ideje oldhatlan phosphorsava egy részének a tél folyamán oldhatóvá változni. A Thomas salak igazán vagyis hatásának legnagyobb részét a második évben fejti ki. Ebből következik, hogy mindig az elő-növényenél hintendő el. Független a talajtól és időjárástól is. Nedves talajon, esős időjárás mellett gyorsabban és nagyobb hatást mutat. Az ily lassu hatású phosphortrágyák — mint a Thomas salak is — alkalmazásának ott van igazán helye, hol ezen lassu több évre kiterjedő hatást elérni célunk. Pl. Lóhere, luczerna vetéseken; kiváltképp ha egyszerűsmind magot is akarunk termelni.

A nyers phosphatokban már mesterségesen oldhatóvá van téve a phosphorsav. A növények így azonnal és könnyen felvehetik. Hatása tehát gyors, mivel a talajban is gyorsan oszlik szét, anélkül azonban, hogy az eső a talajból kimosná. Tavasszal elhintve már az évben kifejti hatását. Viszont ebből következik, hogy hatása nem terjed ki több évre, nem állandó.

Ezekből könnyen nyerhetünk feleletet, hogy melyik phosphortrágyát alkalmazzuk egyik vagy másik esetben, ilyen vagy olyan körülmények között. Csak egyet kívánunk még megjegyezni Minden phosphortrágyának értéke ettől függ, hány % a phosphor tartalma. Ha pl. egy superphosphatnak

* Lásd az „Erdélyi Gazda“ 1891. évi 37. számát.

16 - 18°, a vízben oldható phosphorsav tartalma egy m/m-ban csak ez a 16—18 kl. a miért tulajdonképpen pénzt adok, a mi értékes; a többi rész értéktelen. Ebből következik, hogy ha nagyobb távolságra kell szállítanunk a műtrágyát, minél koncentráltabb annál jobban jövünk ki, mert egy mmázsában annál több az értékes és kevesebb az értéktelen rész a miért szállítási költséget fizettünk.

A phosphortrágyák elhíntésére csak egy szabályt adhatunk: egyenletesen hintendő el. Hisz tudjuk, hogy az istálló trágyát is egyenletesen kell eltergetni, különben bujafoltok képződnek. Annival inkább áll ez a műtrágyákra is, mert sokkal koncentráltabbak. És a műtrágyák között is minél koncentráltabb valamelyik annál nagyobb figyelmet kell fordítanunk egyenletes elhíntésére.

Baromfi betegségek.

Olvasóinknak nem egy káros tapasztalatuk van a felől, hogy házi hasznos szárnyasaik között pusztító kórok dultak és dülnek igen gyakran, a melyek azok létszámát nem csak megtizedelik, hanem sokszor alig hagynak belőlük valamit.

Egy t. olvasónk levélben épen arról értesít, hogy különféle kórok pusztítják szárnyasait, és panaszkodik, hogy már évek óta küzdenek ellene sikertelenül s a betegségek neveit is felsorolván, munkatársunk Grubicy Géza urtól kíván ez iránt tanácsot.

A szóban lévő levelet elküldöttük nevezett munkatársunkhoz, a ki sok évi tapasztalata és nagy szakavatottsága alapján, az alábbi kimerítő és minden olvasónkat egyformán érdeklő válaszban tett eléget kérésünknek.

Kedves szerkesztő Öcsém!

E hó 12-ről keltezett szívélyes levelét, melyben Lutter Béla urnak baromfi betegség felvilágosítása iránti levelét megfelelő végűt megküldi, megkaptam, és a levél ide vissza csatolása mellett a következőkben veszi válaszomat

Engedjen meg egy kitérést.

Az emlős hasznos házi állatok egészségére ügyel egy sereg állatorvos, s ha legkisebb baj előfordul, megvizsgálják az egész falu vagy város állatállományát, bunkóznak, oltanak, ha ragályos a baj zár alá helyezik a községet, stb. egy szóval az emlős, hasznos házi állatok egészségére sokkal nagyobb gond fordítatik, mint az ember egészségére. Törvényt is alkottak erre, az állategészségügyi törvényt, mely mindenestre hathatós intézkedéseket tartalmaz.

De mit ér ezen állategészségügyi törvény a baromfi-tenyésztőnek, mikor ezen törvény a baromfit hasznos házi állatnak nem ismeri el, benne a baromfiról szó sincs, talán azért, mert a baromfi és terményei kivételből évi 22 azaz huszonkét millió forint jövedelne van az országnak? hisz ez csekélység.

Valóban a ragadós kórok nagy akadályai a baromfi tenyésztésnek, és számos embert tartanak vissza a tenyésztéstől, kivált a nagybani tenyésztésnek nagy akadályai ezen ragadós kórok, mert fél a tenyésztő, hogy ha udvarába belopódzik valamely baj, rá megy az egész állomány.

Ebből az alkalomból írja Lutter Béla ur is: „Mi igen szeretnénk felkarolni az állattenyésztést ezen ágát, de ily körülmények közt lehetetlen.“

Ideje volna tehát, hogy a törvényhozás az állategészségügyi törvényt ez irányban kiegészítene, a mi novelláris uton könnyen, minden fáradság nélkül keresztül vihető, és védelmébe fogadná éppen a szegény emberek kezében levő vagyont, mely a baromfiban fekszik.

Azt kérde Lutter Béla ur: hogy baromfi dög elen mily szereket használjon? A baromfi dög, ba-

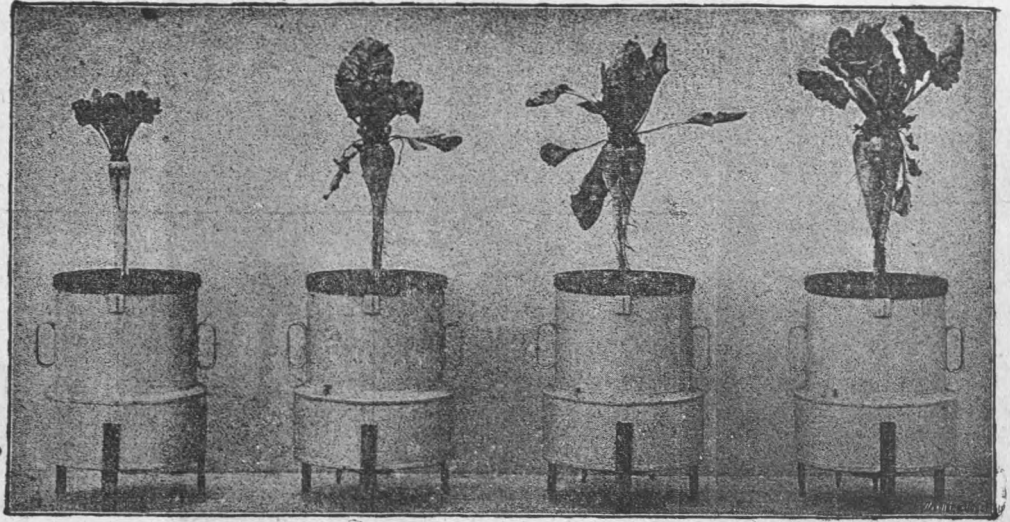
romfi vész parasztosan mondva: a baromfi kolera ellen nincs orvosság, de védekezni ellene lehet; ugyanis az egészségesek a betegektől elkülönítendők, vagy is más helyre átteendő, és nem a betegek viendő más helyre; s mikor a beteg udvar kiürül, az udvart és az ólat gondosan kell fertőtleníteni

A beteg állatnak gyenge carbol oldat adatik be.

Mondják, hogy e betegség azonos az embereknel előforduló difteritissel, és azért előforduló esetekben nagy elővigyázat ajánlható.

Az elhullott állatok elégetendők, s a hely, a melyen elhelyezve voltak, fertőtlenítenendő.

Czukorrépa.

Trágya nélkül holdanként

Érett istálló-trágyával

2 mmázsza szuperfoszfáttal trágyázva

2 mmázsza Amoniak szuperfoszfáttal trágyázva.

De erről nem írok, megírta ezt szépen, szak-szerűen dr. Rátz István az állatorvosi akadémia tanára „A szárnyasok kolerája“ című füzetében, mely minden könyvkereskedésben kapható, ára mintegy 15 krajczár. Kiadta a földmívelési m. kir. miniszterium

De Lutter Béla ur baromfiat, mint leveléből kiveszem, nem a szárnyasok kolerája pusztítja, hanem a difteritis, másképpen a gregarinosis.

Ez a száznak, illetve toroknak, orrának és szemnek a betegsége, mely ragályos s melynek kimene-tele rendszeren hosszabb ideig tart.

Én a difteritiszes állat gyógykezelését, ha csak nem valami becses állat, nem tartom czél-szerűnek, mert ezzel a baj csak elterjedést nyerhet. Legjobb az ilyen beteg állatot levágni és elégetni.

Dr. Azary Ákos az állatorvosi akadémia elhalt jeles tanára, ki a baromfi betegségek iránt kiválólag érdeklődött, „Adatok a baromfi difteritis gyógyításához“ cím alatt, az általam 12 évig szerkesztett és kiadott „Gallus“ című baromfi tenyésztési szaklapnak 1887 évi januáriusi számában, a következő érdekes tanulmányát közli, melyet azon czélból jegyzek ide, mert egy részt felette érdekes

Tengeri.

Trágya nélkül

1 1/2 métermázsza

2 métermázsza

kaliszuperfoszfáttal trágyázva.

A tyukok betegség elején csak rázzák a fejüket, később nehezebben lélegzenek, időnként ki-kitátják szájukat. Később kisebesedik torkuk, mely sebesedés átmege az orrba és innen a szemre.

Ezen stadiumban a betegség már előre haladott.

Ha a beteg állatot ideje korán gyógyítjuk, a legtöbb esetben megmenthetjük

és tanulságos, más részt pedig a „Gallus“ csak korlátolt számban lévén nyomtatva, a cikkek tartalma keveseknek jutott tudomására.

A baromfi difteritiséről szólva, — írja dr. Azary Ákos, — mindig három kórformát kell jól megkülönböztetnünk egymástól. A leggyengébb alak az, midőn az alsó szemhéjakon, az orrnyílások körül, néha e taraj, koponyabőr s jelesül a külső hallójárat

tájékan különböző nagyságu göcsforma képletek támadnak. Ezek a göcsök tulajdonképen oly pörk, vagy varok, mint a minők hólyagok leszáradása után, emberbőrön is elégszer láthatók. A kendermag, sőt bogyo nagyságu bőrkök, melyek miatt a bajt némely vidéken baromfi himlőnek, néhol himlőnek is nevezik, nem hólyagokból származnak, hanem turószerű, könnyen morzsolékony, szenyynes, sárgás-fehér anyagból állanak.

Ha ezen turós anyagot alkalmas módon elkészítve, gócsó alatt nézzük, azt láthatjuk, hogy a pörknek mélyebb rétegeiben számos apró tojásalaku képződmény van, sőt nagy ritkán egyikén-másikon még vékony fényes fark vehető ki. E tojásalaku, csak mikroszkop alatt látható képződmények természetükre nézve állatok s psorosporiumoknak, gregarinának neveztetnek. Ember arczán is előfordulnak, és az ugy nevezett molluscum contagiosum bőrbajt okozzák. A házi nyul teoyészeteket pedig erősen megtizedelik, mert az állatok máját teszik tönkre. Az élőködő gregarinák okozzák a pörk növekedését, a minek következménye lehet, hogy a szem kívülről folytonosan nyomtatván, elsvad és így az állat megvakul. De megtörténhetik, hogy a pörk az orrnyílásokat elzárja, az állat e miatt nyitott szájjal lélegzik, a mi ismét a tápfölvételben akadályozza őt, vagy előfordulhat azon gyakori eset, hogy a pörk a szájugában ülvén, az alsó áll-

dattal. Az át- vagy beitatás oly módon történik, hogy a gyógy folyadékba mártott apró ecset végéről egy csöppet eresztünk a pörkre, s megvárjuk, hogy a folyadék abba egészen beivódjék s szét ne folyjék a bőrön. Ha ez megtörtént az állatot a ketreczbe vissza helyezzük, s másnap ismételjük ez eljárástunkat. Harmad napra, néha negyed napra a pörköt egészen leválaszthatjuk, a nélkül, hogy helye vérezne, 5—8% carbolos olajjal az ilyen gyógyult foltokat egy-két napon át beecsetelve, a teljes gyógyulást elértük.

A difteritis vagy recte gregarinosis ezen alakjánál sokkalta súlyosabb a tulajdonképeni baromfi-difteritis. Ennél azt látjuk, hogy a gubbasztó, szerdes taraju, üres begyü állatok orrnyílásain nagyobb mennyiségü üvegszerű nyulós nyák nyomható ki, s hogy a betegek inkább félig nyitott szájjal lélegzenek. Kinyitva a beteg száját, azt észleljük, hogy a nyelv alatt, a nyelvfék körül, a szájrugókban, különösen a kemény szájpadi hasíték szélein (frisura galatina) valamint a garatíveken lefelé, egészen a hangrésbe elterjedőleg, kölesnyi, lencsényi, sőt nagyobb és ilyenkor rendetlen alaku sárgás-fehér, turószerű, mállékony és mélyre hatoló difteritikus hártványok foglalnak helyet a bőven nyilas száj-üregben. E hártványok könnyen leválaszthatók, de alattok a száj nyakhártájaja könnyen vézrik, és az ilyen vézésre másnap a baj mindig súlyosb-

Dohány.

Trágya nélkül

Hungaria dohánytrágyával trágyázva.

kapocs csontja a folytonos nyomás mellett mindinkább vékonyodik, és végre eltörik. Igen természetes, hogy ilyen állapotban a beteg többé táplálkozni nem bír, és kimerülés következtében elhull. Mindezekon kívül legnagyobb az, hogy a betegség egyik állatról átragad az egészségesekre, s a tulajdonosnak galambtenyésztete, tyukcoloniája stb rövid időn kipusztul.

A difteritis, vagy helyesebben mondva a gregarinosis ezen alakja nem tartozik a nehezen gyógyítható betegségek közé. E bajt képesek voltunk intézetünkön gyorsan meggyógyítani, ha a pörköt keményebb és szárazabb felső részét tompa élű fűcskával, vagy kés hátával óvatosan lekapartuk, figyelvén arra, hogy az egész pörköt hirtelen le ne szakítsuk, s vézést ne okozzunk. A pörk felső részének óvatos lekaparása után, alsó részét átítatjuk naponkint egyszer egy százalékos corosivus ol-

bodik. Lázuk a betegeknek nem szokott lenni, az elhullás előtt nem ritkán hasmenés lép fel, s egészen kimeríti a különben is lesóványodott állatot. A szegény patienszek szemei az orrüreg hurutos folyamatának átterjedése miatt, összeragadnak s sűrű tejfelszerű, genyes conjunctura váladékot zárnak be a szemgolyóval együtt. E mellett a betegek gyakran rázzák fejüket, hogy az orrból és szájból tulságos mennyiségü nyákot eltávolítsák, miközben gyakran sajátszerű rekedt szipitást is hallatnak.

A difteritis ezen alakja apró hasadó gombák által idéztetik elő, melyeket alkalmas technikai kezeléssel csak erős (500—600-szoros) nagyítással láthatunk meg gócsó alatt.

Ezen öldöklő betegség ellen a gyógykezelés allig tudott eredményt felmutatni. Friedberger és mások tapasztalatai szeriut az edző és összehúzó szerek még súlyosbították a bajt. Pokolkő oldatai,

jódfestvény, csersav vaschlorid, savak, carbolsav vétettek egymás után alkalmazásba, azonban minden javulás helyett súlyosodás volt észrevehető a lefolyásban. Még a legjobb hasznát látták a 3—5% chlorsavas kalium vizes oldatával való száj és orrkifecskendezésnek.

Itt következnek azután dr. Azary Ákos gyógyítási kísérleteinek leírása, mely azonban tulmenne választom keretén.

Igaz, hogy ezen bajok az idegen fajta tyukokkal hozattak be, most már ott vannak, ki nem irtathatjuk, tehát igyekeznünk kell, mellettök is megállni.

Budapest, 1893. december 15-én.

szerető bátyja,
Grubicy Géyza.

Irodalom.

Gazdasági és vásári zsebnaptár az 1894-ik közönséges évre. III-ik évfolyam Szerkeszti: Szenterszébti Szakáts Péter, az erdélyi gazdasági egylet titkára s az „Erdélyi Gazda” szerkesztője. Kiadja az Erdélyi Gazdasági Egylet, Kolozsvárt. Ára: 2 korona (1 frt.)

Ezen hazarészünk gazdaközönségénél már közkézen forgó gazdasági zsebnaptár tartalmának újabb évfolyama előnyös bővítést nyert.

Különösen kiemelni kívánjuk, hogy az ellátott a gazdaságban előforduló minden számbeli adat bejegyzésére szolgáló rovatozott számviteli résszel, ami hasznavehetőségét nemcsak emeli, de mondhatni azt nélkülözhetlenné teszi.

Mint különös fontossággal bírót, ki kell emelnünk azt, hogy ezen naptárnak igen hasznos kiegészítő részét képezi az erdélyrészi és szilágy vármegyei vásárok jegyzéke, melyeknek pontos idejére nagy gond lett fordítva, úgy hogy ezek iránt semmi kétség ne támadhasson, az ezekre vonatkozó adatok, legújabbban közvetlenül a vásártartásra jogosult helységektől kértettek be és szigorú pontossággal ezek közöltetnek a naptárban, melyhez hasonló pontos adatok a jelzett országrész vásárait nézve egyetlen más naptárban sem található.

Melegen ajánljuk ezen általános becsü zsebnaptárt olvasóinknak.

Telepítési törekvések Németországban. Ily czímen egy rendkívül érdekes munka jelent meg Széchényi Imre gróf volt berlini nagykövet tollából. Ki a magas politika mellett ki a közgazdasági élet minden nyilvánulását, sokat látó megfigyelési képességével, szem előtt tartotta s így a telepítés kérdése sem kerülhetett ki figyelmét.

Ezen telepítési kísérletek keletkezésének történetét és eredményeit írja le hivatott tollal, érthetően, világosan; észrevételeivel kísérve.

Észrevételei soha sem absztrakt teoriák, sem homályba burkolt következtetések. Sőt a hol csak lehet állításai megvilágítására konkrét példákat állít szemünk elé. Közérdeket kíván szolgálni könyvével, midőn a nálunk is ohajtott és kérdés tárgyát képező telepítés ügyét, a Németországban már törvényhozásilag megvitattott és gyakorlatban megkísérlett telepítés eredményeit leírja. A telepítési kísérlet kezdetétől — melynek czélja eleinte Bismarck lengyel ellenes politikája volt szülőanyja — leírja történetét az állami telepítés és magán telepítés törvénynyé váltáig és csaknem a gyakorlatban elért eredményeit. Legnagyobb becse e munkának, hogy a nemzetgazda mellett mindig megszólal a kis emberek bajajai törődő érzés és mélyen bepillantó, gondolkodó ember is. Például csak pár szót idézünk, melyben annyi van mondva, hogy könnyen jellemzi e tekintetben az egész munkát. A magán telepítésre tett észrevételei közben így szól:

„Hisz nálunk istudvalevő dolog, hogy senki sem képes oly magas vételért vagy földbért adni, mint maga a földmives nép. De nem kell elfelejtenünk, hogy ennek oka kivált kettőben keresendő:

hogy saját munkáját nem számítja, hogy igénytelenebb, nélkülözni képesebb.

A elrőt értékesíteni, vagyis az arra való regie költséget megtakarítani, jogérzetünk nem tilthatja, mert a munkaerő ép oly közgazdasági tényezője a productionnak, mint akár a tőkekamat vagy a vállalkozó nyereség; de az igénytelenséget, nélkülözést, tán nyomort tőkésíteni, az már az uzsora országába tartozik!“

Rövid szakközlemények.

— **A kalászosok kifagyása.** A kalászosok háromféle módon fagyhatnak ki: 1. A növény a nagy hidegben tényleg megfagy. Vagy pedig 2. a kora tavaszi száraz fagyok következtében felfagy. 3. A vetés a tél olyamán, a hótakaró alatt megfullad vagy kipállik. Az őszi vetés igen nagy hideget képes elviselni, miért is a közvetlen kifagyás veszélyétől ritkán kell tartanunk. Az elfagyás csak akkor következik be, ha erős fagy után nagy hóingadozás jó. A növény gyors fölgengedése sokkal veszélyesebb, mint az erős fagy. Egy középvastagságú, hosszú ideig megmaradó hótakaró igen jó természetes védelem nagy hideg ellen. Minthogy azonban nem minden télen van kellő mennyiségű hó, nagyon helyesen cselekszünk, ha más uton is keresünk védelmet. Ezt elősegíti a hullámzatos talaj, mit gyűrűs henger segítségével érünk el. Ha a hó egyenletlen talajra esik, úgy a szél nem képes azt oly könnyen elseperni, mint a sima talajon; ha pedig hó nem esik, a kiemelkedések védelmet nyújtanak a fagyos szelek ellenében. A késő tavaszkor beálló éjjeli fagyokkal szemben csak belföldi vagy hidegebb tájakról származó mag felhasználásával védekezhetünk, míg a nemesített angol féleségek gyakran cserbehagynak. A vetés felfagyása tavasszal rendszeren tözegecs és fekete, mély fekvésű területen jelentkezik és abban áll, hogy a nedves föld legfelső rétege megfagy, s az ezáltal okozott nagymérvű kiterjedés következtében a növények gyökere elszakad. Ha enyhe időnél a legfelső réteg ismét, lesüllyed, a gyenge gyökérzettel bíró növények a felszínen elszáradnak; ennek elkerülése végett eredményes alkalmazható a nehéz henger. Igen kívánatos ily talajokon több vízbarázdán kívül a kellő alagsóvezetés. Megfulladás és kipállás főleg buja vetésnél, hófúvás folytán vastagon borított helyeken fordul elő. Ügyelnünk kell tehát arra, hogy a korai vetés megfelelő ritka legyen; megfigyelések szerint a sorvetés kifagyásnak kevésbé van kitéve. Ha a hó igen erősen összegyűl, vagy pedig a felszínen olvadás következtében jégkéreg képződik, nem nagy távolságban egymástól nyílásokat kell készíteni, hogy a levegő hozzáférhessen. Elérhetjük ezt kapával vagy boronálás, illetve állatok által való megjárattal. Ha pedig a vetés mindennek dacára a tél folyamán kárt szenvedne, úgy ajánlatos leendő tavasszal chilisalétrommal a fejlődést siettetni.

— **A nitrogénben való gazdálkodás alapelvei:** 1. Azon törekedjünk, hogy minél több pillangós virágú növényt (borsót, bükkönyt, babot, lóherét, luczernát stb.) termeljünk, részint magnak, részint és főleg zöldtrágyaképpen, hogy ily módon a levegő nitrogénjét földjeink javára elvonhassuk. Hogy ezt minél tökéletesebben elérhessük, trágyázunk alájok bőven kálisókkal és foszfatokkal. 2. Hogy a levegőből elvont s a különböző módon a talajba jutott (zöldtrágya, tarlómaradék, állótrágya stb.) nitrogént lehetőleg kihasználhassuk, termeljünk nitrogéntrágyát megháláló növényeket (gabonafélék, olajos növények, kapás növények), és hogy ezek a nekik nyújtott nitrogént teljesen kihasználhassák, trágyázunk alájok kálisókkal és foszfatokkal. 3. Legyen gondunk arra, hogy növényeink elegendő nitrogéntáplálékot találjanak, s ha sejtjük, hogy a tarlóban, állótrágyában, zöldtrágyában növényeinknek nyújtott nitrogén nem elegendő, trágyázunk chilisalétrommal és ammon-sulphattal. 4. Ügyeljünk arra, hogy gazdaságunkban nitrogén ne menjen veszendőbe, így az állótrágyát, mely különben nitrogéntartalmának 1/4-ét

is elvesztheti, magnesiátartalmu kálisókkal vagy savanyu foszfatokkal kezeljük. A tarlót zöldtrágya-növényekkel vagy más tarlónövényekkel használjuk ki. 5. Rétjeinket kálisókkal és foszfatokkal trágyazzuk, hogy azok a nitrogént a levegőből minél bővebben elvonhassák; igen ajánlható a nitrogéntartalmu vizekkel való öntözés is. Mindezt, hol a föld elegendő meszet nem tartalmaz, meszezés, márgázás által törekedjünk oda hatni, hogy a káli- és foszhatrágyázás, nevezetesen pedig a növényeknek nyújtott nitrogéntrágya teljes érvényre jusson, és hogy a talaj tápanyagtökéje minél gyorsabban forogván, bővebben kamatozhasson.

— **Páfrány mint takarmány.** A mult nyár repdkivüli szárazsága arra ösztönözte a gazdákat, hogy a legkülönbözőbb póttakarmányokkal tegyenek kísérleteket a takarmányhiányon való esetleges segítés céljából. E tekintetben különösen ki-tűnt Dél-Franciaország egy jóhírnevű gazdája Cormouls-Houlés Mazametben (Tarn dep.), ki többi közt egy páfrány-félét, a férfias páprágot (*Aspidium* — *Polystichium* — *Filix mas*), melyhez házi állataink sem zöld, sem szárított állapotban nem szoktak nyulni, bevermelt, nyervén ily módon igen jól konzervált zötét-barna takarmányt a fermetált dohánnyra emlékeztető szaggal, melyet tehenei a leg-mohóbban faltak. Ezen új takarmányt Grandeau takarmányértékére megvizsgálta a következő eredménynyel:

Tápláló részek	Közvetlen a silóból való kiszedés után	
	páfrány	régi füvek
Nitrogénes anyagok	4 36	4 17%
Légenymentes vonat. any.	11 18	18 14 „
Zsírok	0 71	1 00 „
Farost	15 52	8 67 „
Ásványi anyagok	2 43	2 82 „
Víz	66 00	65 20 „
	100 00	100 00%

Vegyes közlemények.

Szarvasmarhák eladásának- és vásárlásának közvetítése.

A lapunk f. é. 32-ik számának „Körültekintésében“ közölt föltételek mellett hazarészünk állattenyésztőinek eladó magyar fajta szarvasmarha eladását, valamint a venni szándékozoknak a vételt lapunk szerkesztősége közvetíti és erre a bejelentéseket a kívánt adatok közlésével elfogadja.

I. Eladásra be van jelentve:

1 drb. 6 éves kitünő tenyészképes bika; 4 drb. 4 évet és 1 drb. 5 évet töltött tehén, mind vemhes, és 3 drb. 1 éves üsző. Ujabbán 22 darab vemhes tehén. Ezek közül 3 drb. 3 éves, 6 drb. 4 éves, 7 darab 5 éves, 3 drb. 6 éves, 1 drb. 8 éves, 1 drb. 10 és 1 drb. 12 éves.

II. Kerestetik vételre:

(a Királyhágón tulra)

30 drb. erdélyi magyar fajta tehén tenyésztésre, — nagytestű egyenlő jellegű — 8 év körüliek; kiválóak — ha jó foguak — lehetnek 10 évesek is, melyeknek mind vemheseknek kell lenni. Árak tulzottak ne legyenek.

Az „Erdélyi Gazda“ szerkesztősége.

— **Cséplőgép-kísérlet.** Az „Első Magyar Gazdasági Gépgyár részvénytársulat“ Budapesten egy általa gyártott s a hazai gazdasági viszonyok megfigyelése alapján szerkezetileg javított nyolcz lóerejű vasrémás gőzcséplőgéppel folyó hó 21-től mintegy 14 napig próbacséplést tart Torma Imre nyug. őrnagy ur Kodor község melletti birtokán, Kodorhoz tartozó „Gityu“ tanyán s ez alkalommal bemutatni óhajtja ezen javított szerkezetű cséplőgép a környékbeli gazdaközönségnek. Az lévén állandó törekvése e hazai gyárnak, hogy gazdaközönségünk igényeit mindenekelőtt kielégítse, a fentjelzett nyilvános kísérletezésre az érdekelt gazdaközönséget ezennel meghívja, hogy módjában le-

gyen a gyár vezetőségének közvetlenül hallani ítéletét mindazoknak, kiket a gazdasági gépipar terén tett haladások és tökéletesbülések mindenekelőtt érdekelhetik. Óhajtja, hogy minél nagyobb számban jelenjék meg gazdaközönségünk e cséplési kísérletezésen, hogy ilykép minél több szakbeli ítélet és véleményt hallhasson e nagy tökélyvel szerkesztett cséplőgép munkaképességét illetőleg, mert szem előtt tartván gazdaközönségünk érdekeit, minden további változtatást, mely a kísérleti cséplés alatt, az ítéllő szakférfiak véleménye alapján jónak mutatkozik, — noha teljesen bizik a cséplő páratlan munkaképességében — a szükségnek megfelelőleg keresztülvinni törekszik. Félreértések kikerülése végett még megemlítjük, hogy az „Első Magyar Gazdasági Gépgyár Részvénytársulat“ gyártelepe, Budapesten, külső váci ut 7. sz. alatt van.

— **Dohánytermelők figyelmébe.** A pénzügyminiszter rendeletet bocsátott ki a községekhez, melyben arról értesíti, hogy újabb dohánytermelés iránti kérvényeket ne fogadjanak el, mert azokat az illetékes hatóság tekintetbe nem veheti, miután az államnak óriási mennyiségű dohánykészlete van. A kik az idén dohánytermelési engedéllyel bírtak, figyelmeztetnek, hogy az engedély megújítása iránt december 15-ig a régi engedélyeikkel az előjárásoknál jelentkezzenek.

— **A juhtenyésztés hanyatlása Magyarországon.** A mikor még a gyapju árakat a gyapot nem befolyásolta s a tengeren tuli részeken a juhtenyésztés egészen kis arányu volt, Európában a juhtenyésztés igen jól fejlődő gazdasági ág volt és Magyarországon is a juhállomány nagyon szép számban volt képviselve. Tizenöt-husz millió darab juh nem tartozott a ritkaságok közé Magyarországon de már 1890-ben a juhállomány erősen megcsökkent s azóta folyton hanyatlik, az utóbbi időben pedig rohamosan. A legelőik feltörése is hozzá járult a juhok redukciójához, de ez mind nem lett volna baj, ha a juh teljesen el nem értéktelenedik, s a piacok, a hova termékeinket szállíthatnánk, most is rendelkezésünkre állhatnának úgy a mint évek előtt állottak. A gazdaközönség méltán panaszkodik az alacsony juh árak miatt s bizony lehangoltan fogadjuk ama híreket, a melyek mind sürűbben érkeznek a juhtenyésztő gazdáktól. Hol itt, hol ott felhagytak s felhagynak a juhtartással s ma-holnap azon vesszük észre magunkat, hogy csakis a hegyi vidékeken marad meg nyoma a juhtenyésztésnek. A dunántulról érkezik ismét hír, hogy ott nemesak a kis birtokosok hagytak fel a juhtenyésztéssel, hanem a közép és nagy birtokosok is kezdenek lemondani róla. A legközelebb (1894-ben) megtartandó állatösszeírás bizonyára 50%-kal kevesebb juhot fog kimutatni, mint a menyit még volt 1884-ben.

— **Olasz borimport.** Az olasz bor behozatala nagy arányokban növekszik. Az idén januártól októberig behoztak hazánkba 913,401 métermázsát; holott tavaly az egész évben csak 223,831 métermázsát hoztak be. Ennek a nagymérvű importnak az a magyarázata, hogy a 3 frt 20 krnyi vám mellett egész évben jöhetett be olasz bor, tavaly azonban csak augusztus hónapban kezdődött a behozatal.

— **Francia bortermelek szövete.** Franciaországban most van alakulóban egy szövetség, mely a közvetítés kizárásával a fogyasztót a termelővel közvetlen érintkezésbe óhajtja hozni, a mi mindkettőnek érdekében fekszik. Fentartjuk magunknak a jogot, hogy ezen szövetség szabályaira más alkalommal bővebben visszatérjünk, ez alkalommal csak azon alapot akarjuk körvonalozni, melyen ezen bortermelek egyesülete nyugszik. — A szövetséget ügyének finanszírozására egy többnyire termelőkölből álló részvénytársaság ajánlkozott, melynek főczélja nem a részvények kurzusának emelése s minél nagyobb osztalékok kisajtolása, hanem a szövetséget pénzügyi dolgainak rendezése a lehető legolcsóbban. A szövetséget tagjává egyszerű bejelentés útján minden szőlősgazda lehet, a ki terményének értékesítésére a szövetséget igénybe óhajtja venni. Ez pedig kétféleképpen történhetik, vagy hogy a szövetséget az üzlet jövedelmezőségében részesítik, vagy hogy azt tisztán az eladással bízzák meg. Első esetben ők s szövetséggel egyetértőleg megállapítják az

illető bornak értékét, hozzáadva a szállítási és kezelési költségeket és a szövetezettekkel egyesülve kísértik meg annak elárúsítását. A többlet, melyet az értékesítésnél kihoznak, felerészben a termelőt, felerészben a szövetezettet illeti. Másik módja az, hogy a termelő nem tartja feun magának a jogot az üzletre befolyjni, hanem a megállapított árban megbizva a szövetezettet annak elárúsításával. A szövetezetteknek nincs joga azt olcsóbban odaadni, de viszont köteles azt, mihelyt a meghatározott árt érte megkapja, odaadni. Mig első esetben a termelő borát magánál tartja s csak mintát küld be a szövetezetteknek, mely őt, ha vevő akad, sürgönyileg értesíti, a mibe 24 óra lefolyása alatt határozni köteles, addig a második esetben tisztán a szövetezettek dolga, a bort beszolgáltatni köteles, azonban értékének kétharmadát kamat nélküli hitelt élvez. Az eladás ugy kicsinyben (palaczkonként), mint nagyobb mennyiségben, de csakis direktfogyasztók számára eszközöltetik.

Piaczi értesítő.

Vetőmagvak. (Mauthner Ödön tudósítása.)
Budapesten 100 kilonként érte ezek voltak jegyzések:

Vörös lóhere nagyszemű	70 - 73 frt.
Vörös lóhere aprószemű	62 - 65 frt.
Luczerna idei termés	68 - 74 frt.
Baltaczim	16 1/2 - 17 frt.
Bükköny	7 1/2 - 8 1/2 frt.
Muharmag	6 1/2 - 7 1/2 frt.

Kolozsvár, 1893. decz 21-ről. Tiszta buza 6 frt - kr. 7 frt - kr. Rozs 4 frt 60 kr. 4 frt 80 kr. Török-

buza 4 frt 70 kr. 4 frt 80 kr. Zab 5 frt 80 kr. 6 frt - kr. Széna 2 frt 50 kr. Alomszalma 1 frt 40 kr. Méter-mázsánként. Fa kemény nem usztatott 3 frt. (Köbméter.)
Fagygyugyertya öntött 44 kr. Marhahus 52 kr. Konyhaliszt 7 kr. Rizs 20 kr. Gyöngykása 20 kr Borsó 18 kr. Lencse 18 kr. Paszuly 8 kr. (Kilogrammonként.) Burgonya 3 frt. (Hectoliter) Savanyu káposzta 5 kr. Savanyu répa 10 kr. (Kl.) Kósó 9 kr. Disznózsír 68 kr. Bors 1 frt 50 kr. Hagyma 10 kr. Fokhagyma 20 kr. (Kilogramm.)

Kimutatás.

Debreczen sz. kir. városban az 1893. év december hó 19-én tartott hetivásárról.

Ló felhajtattott 270 darab, eladatott 145 darab. - Marha felhajtattott 2500 drb, eladatott 700 darab. - Ser-tés felhajtattott 5750 drb, eladatott 4300 drb.

Árak a régiék.

Erdélyi piaci árak.

(Arak krajezárókban.)

A piaci czikkek	Mérték	Gy.-Fehérvár	Kézdi-Vásárhely	Maros-Vásárhely	Medgyes	Nagy-Bnyed	Nagy-Szeben	Szegesvár
Tiszta buza	mm.	715	700	706	525	650	731	750
Elegy buza	"	600	—	709	400	600	667	548
Rozs	"	500	462	442	350	525	495	443
Árpa	"	—	540	560	—	—	559	—
Zab	"	700	545	520	250	500	565	550
Törökbuza	"	455	600	555	400	400	486	547
Széna	"	350	375	375	180	350	210	170
Alomszalma	"	200	110	110	90	250	130	120
Tüzifa	km	275	250	600	400	250	350	340
Marhahus	kg.	40	44	44	48	44	62	52
December		9	7	14	9	2	17	14

A piaci czikkek	Mérték	Sepsi-Szent-György	Szamosújvár	Szász-Régen	Szászváros	Székely-Udvarhely	Sz.-Somlyó	Torda
Tiszta buza	mm.	760	650	625	700	760	—	625
Elegy buza	"	600	500	550	600	585	—	450
Rozs	"	420	460	480	550	470	—	450
Árpa	"	520	500	530	550	—	—	450
Zab	"	480	520	540	600	490	—	525
Törökbuza	"	520	260	460	500	560	—	450
Széna	"	450	240	240	250	300	—	200
Alomszalma	"	200	120	120	100	150	—	30
Tüzifa	km.	220	250	260	200	240	—	265
Marhahus	kg.	44	40	36	48	40	—	44
December		20	11	7	25	19	—	18

A piaci czikkek	Mérték	Brassó	Csiksztereda	Décs	Dicső-Szent-Marton	Erzsébet-város	Fogarás	Gy.-Szent-Miklós
Tiszta buza	mm.	—	—	620	640	750	769	—
Elegy buza	"	—	—	600	400	610	700	—
Rozs	"	—	—	440	380	560	450	—
Árpa	"	—	—	—	360	—	—	—
Zab	"	—	—	450	360	590	500	—
Törökbuza	"	—	—	480	420	500	444	—
Széna	"	—	—	580	—	240	200	—
Alomszalma	"	—	—	180	—	180	150	—
Tüzifa	km	—	—	220	300	270	300	—
Marhahus	kg.	—	—	40	40	46	48	—
December		—	—	14	29	20	10	—

Felelős szerkesztő és kiadó:
Szenterzsébeti Szakáts Péter.
Főmunkatárs: Nagy Kálmán.

Alapított 1848-ban.

FREUND A. és FIA

csász. és kir. szabadalmazott
nyereg-, szij- és bőrdárúk gyára
BUDAPEST,
IV. Koronaherezeg-utca 3. szám.

Nagy választék lószerszámok, nyergek, ostorok, zablák, lópokróczok, istálló-szerek, lönyiró ollók és útazó-czikkekben, szivar- s szivarka-tárczák legjobb izlésű kivitelben jutányos áron. — Elő-írással nyeregszerelések tényleges és tartalékos tisz urak részére legolcsóbb áron.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
118. (12-20).

Az első szegedi cs. és kir. szabadalmazott

Műtrágyagyár Részvénytársaság

ajánlja a nagy érd. gazda közönség figyelmébe saját gyártmányu és szavatolt növényi-tápanyag tartalmu

phosphor } műtrágyáit
nitrogén }
kali }

nemkülönbön szabadalmát képező

különlegességeit

mindennemű gazdasági növényekre.

Árjegyzéket és a műtrágyák alkalmazására vonatkozó vezérfontat bárkinek készséggel küld

(5-10)

az igazgatóság.

500 forintot nem igérek

nem is adok egyetlen mell- vagy tüdőbetegnek sem, mert az

American coughing cure

használata ezeket gyógyított meg, mely a leghatékonyabb **gyógynövények-, gyökerek- és növényekből áll, a köhögést, rekedtséget, hurutot, nyálkásodást és a gége csiklandozást azonnal megszünteti.**

Az „American coughing cure“

minden országban a legkiválóbb szaktekintélyek által mint kiténő csillapító-szer van elismerve.

A község előjáróság bizonyítványára féláron.

Számtalan elismerés és köszönőirat érkezik be naponta.

Ára egy üvegnek 1.50 frt, 3 üveg 4 frt az ár előleges beküldése vagy utánvét mellett.

Ausztria-Magyarországban valódi csak **Meyer Ernő** főraktárában kapható

Budapest, VIII. Lujza-utca 20.

Megjelent: FROMMER A. HERRMAN utóda

119 Füzlet: V. TÜKÖR-UTCZA 5. SZÁM. BUDAPEST Fióküzlet: VI. ANDRÁSSY-UT 1. SZÁM. (8-39)

ŐSZI ÁRJEGYZÉKE

➔ **Ősszel vetendő magvakról, rózsákról, virághagymákról és diszfákról.** ➔

Vásárol mindennemű GAZDASÁGI MAGVAKAT a legmagasabb áron.

Erdély gazdaközönsége!

Az 1857. évben alakult **Gubicz-féle** gépgyár átvételével van szerencsém ajánlani eredeti **Gubicz** ekéimet, melyeket az eredeti modellek szerint s erdély talaj viszonyainak leginkább megfelelőleg, — jelenleg kizárólagosan én gyártok. — Az eredeti **Gubicz** ekék minden kiállításon és ekeversenyen a legnagyobb kitüntetésben részesültek; az agárdi nagy nemzetközi ekeversenyen a **kisbirtokosok igényelnek leginkább megfelelő szántó ekékre kitűzött nagy díjat** az

eredeti **Gubicz** eke nyerte el.

Ajánlom ezenkívül **Vidats-féle** ekéimet, mindennemű ekealkatrészeket n. m. ekeöntvényeket, kormánylemezeket, szántóvasakat, csavarokat stb. Ajánlom vas és fakeretű kettős, hármás, **Sackrendszerű**, hegyi, porhanyító és kapáló ekéimet; fa és vas keretű boronáimat, hengereimet; sorba és szórva vető gépeimet.

Ajánlom egyuttal kitűnő szecska és répavágóimat, különféle daráló és morzsoló gépeimet, rostákat és triórjeimet.

Kivánatra árjegyzéket szívesen küldök.

Tisztelettel

DETRICH GYULA

gépműhelye és eke-gyára

Budapest, V. Lipótkörút 30. sz.

137 (1-2)

Luczernát, bükkönnyt,
muharmagot

legmagasabb napi áron

vásárol

MAUTHNER ÖDÖN

MAGKERESKEDÉSE

Budapesten, Andrassy ut 23. sz.

1 (52-52)

1893. Vetőgép versenynél Attrakon, az első díjat ismét Kühne E. „Hungaria Drill“ sorvetője nyerte el.

KÜHNE E. gazdasági gépgyára Mosonban.

(Alakult 1856.)

Főraktár: Budapest, VI. ker. Váci-körút 21.

ajánlja:

Ventzky-féle szab. takarmány füllesztőit három nagyságban.
(Többszörösen kitüntetve, legutóbb 1893. szeptember hóban Bécsben tartott versenyen. Elismerő bizonyítványokkal szívesen szolgálók.)

Répa- és burgonyamosók, Répavágók és zuzók; szecskaavágók, darálók és kukorica-morzsolók minden nagyságban. Takarmánykamrák teljes berendezése, szelelő magtárrosták, konkolyozók, gabnatartók sat. sat. raktáron.

124. (10-11)

1893. szeptember Bécs. Első díj, a mezőgazdasági miniszterium nagy ezüst érme takarmánykészítő gépeiért.

